

En försöksverksamhet med branschskolor

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till en ny lag om försöksverksamhet med branschskolor.

Den lag som utskottet tillstyrker avser en försöksverksamhet som innebär att en huvudman för utbildning på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning enligt skollagen med bibehållet huvudmannaskap får sluta avtal med en branschskola om att skolan utför vissa uppgifter inom sådan utbildning (entreprenad). De uppgifter som får överlämnas på entreprenad är undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnen) och undervisning som avser sådant gymnasiearbete som ingår i utbildningen enligt skollagen. Efter ansökan till den myndighet som regeringen bestämmer ska en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som uppfyller vissa villkor kunna få ett godkännande att bedriva branschskola. Regeringen ska bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om sådana villkor och om urval.

Den nya lagen om försöksverksamhet med branschskolor föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017 och tillämpas på utbildning efter den 1 juli 2018. Lagen ska upphöra att gälla vid utgången av juni månad 2023.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. studie- och yrkesvägledning och yrkesskola för vuxna.

I betänkandet finns fem reservationer (M, C, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:161 En försöksverksamhet med branschskolor.

Fem yrkanden i två följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
En försöksverksamhet med branschskolor	6
Branschskola med lärlingsutbildning	12
En utökad roll för branschskolor	14
Studie- och yrkesvägledning för yrkesutbildning	14
Yrkesutbildningar i gymnasieskolan	16
Yrkesskola för vuxna.....	19
Reservationer	23
1. Branschskola med lärlingsutbildning, punkt 2 (L)	23
2. En utökad roll för branschskolor, punkt 3 (M, C, L, KD)	23
3. Studie- och yrkesvägledning för yrkesutbildning, punkt 4 (M, C, L, KD).....	24
4. Yrkesutbildningar i gymnasieskolan, punkt 5 (L)	25
5. Yrkesskola för vuxna, punkt 6 (L).....	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Propositionen	27
Följdmotionerna	27
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En försöksverksamhet med branschskolor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med branschskolor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:161.

2. Branschskola med lärlingsutbildning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 1 (L)

3. En utökad roll för branschskolor

Riksdagen avslår motion

2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 2.

Reservation 2 (M, C, L, KD)

4. Studie- och yrkesvägledning för yrkesutbildning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 1.

Reservation 3 (M, C, L, KD)

5. Yrkesutbildningar i gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion

2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 4 (L)

6. Yrkesskola för vuxna

Riksdagen avslår motion

2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 5 (L)

Stockholm den 8 juni 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S), Maria Stockhaus (M), Ida Drougge (M), Emma Hult (MP) och Björn Rubenson (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlar utskottet regeringens proposition 2016/17:161 En försöksverksamhet med branschskolor och två följdmotioner som väckts med anledning av propositionen. De behandlade förslagen finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Lagrådet har yttrat sig över förslaget och haft vissa synpunkter. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till en ny lag om försöksverksamhet med branschskolor.

Försöksverksamheten innebär att en huvudman för utbildning på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning enligt skollagen (2010:800) med bibehållet huvudmannaskap får sluta avtal med en branschskola om att skolan utför vissa uppgifter inom sådan utbildning (entreprenad). De uppgifter som får överlämnas på entreprenad är undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnen) och undervisning som avser sådant gymnasiearbete som ingår i utbildningen enligt skollagen. Endast en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som uppfyller vissa villkor ska efter ansökan till den myndighet som regeringen bestämmer kunna få ett godkännande att bedriva branschskola. Regeringen ska bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om sådana villkor och om urval.

Den nya lagen om försöksverksamhet med branschskolor föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017 och tillämpas på utbildning efter den 1 juli 2018. Lagen ska upphöra att gälla vid utgången av juni månad 2023.

Utskottets överväganden

En försöksverksamhet med branschskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med branschskolor. Lagförslaget innebär att en huvudman för utbildning på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning inom ramen för försöksverksamheten, med bibehållet huvudmannaskap, får sluta avtal med en branschskola om att skolan utför vissa uppgifter (entreprenad). De uppgifter som får överlämnas på entreprenad är undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnen) och undervisning som avser gymnasiearbetet.

Bakgrund

Problembild

Flera utbildningar inom gymnasieskolans yrkesprogram har svårt att rekrytera elever. En svag efterfrågan på vissa utbildningar riskerar att leda till att dessa läggs ned. Detta är problematiskt för branscher ur ett kompetensförsörjningsperspektiv men också för ungdomarna, eftersom ett mindre utbildningsutbud inskränker deras möjlighet att välja utbildning. Yrkesprogramsutredningen anger att det är problem för branscherna att klara sin kompetensförsörjning, i synnerhet när det gäller små yrkesområden, i betydelsen få sysselsätta personer och för vilka specifika yrkeskunskaper behövs. Utbildningar inom små yrkesområden har ofta svårt att samla tillräckligt många elever för att kunna erbjuda utbildning. Dessa utbildningar kräver ofta särskild utrustning och lokaler, vilket innebär stora investeringar, och erbjuds endast på enstaka orter trots att kompetensbehovet är nationellt.

Existerande möjligheter till utbildningsutbud

Varje kommun ansvarar för att ungdomar i kommunen erbjuds en gymnasieutbildning av god kvalitet. Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på respektive utbildning ska så långt det är möjligt anpassas till ungdomarnas önskemål. Kommuner kan, förutom att erbjuda utbildning som de själva anordnar, erbjuda utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt ett samverkansavtal med en annan kommun eller ett landsting. Genom ett sådant avtal bildas ett samverkansområde för utbildningen. Som en konsekvens av denna möjlighet har dock en del kommuner avvecklat eller minskat den egna gymnasieverksamheten. Elevernas faktiska tillgång till hela samverkansområdets utbud påverkas också

av områdets geografiska storlek, hemkommunens läge i förhållande till övriga kommuner samt infrastrukturens utbyggnad.

En annan möjlighet att möta en situation med små elevgrupper är att anordna riksrekryterande utbildningar. Detta innebär att elever från hela landet har rätt att söka till och tas emot på utbildningen på samma villkor. Skolverket kan besluta om riksrekrytering för bl.a. nationella program enligt villkor i gymnasieförordningen, nämligen om det finns en nationell efterfrågan på de kunskaper och färdigheter som utbildningen ger, om det finns ett nationellt intresse av att elever ska kunna rekryteras från hela landet eller ett nationellt intresse av att enskilda elevers behov av kunskaper och färdigheter kan tillgodoses. Regeringen anger att Skolverket har varit restriktivt med att bevilja denna typ av utbildningar med motiveringen att sådana kan leda till att utbildningar som inte är riksrekryterande tappar underlag och läggs ned.

Propositionen

Förslag om nytt utbildningsalternativ

Regeringen anser att det finns skäl att komplettera dagens möjligheter att upprätthålla ett brett utbildningsutbud när det gäller utbildningar som kan leda till yrken inom små yrkesområden. Regeringens förslag är att göra detta genom en försöksverksamhet med s.k. branschskolor, dvs. skolor som med stöd av ett entreprenadavtal bl.a. tillhandahåller delar av undervisningen på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan. Skolan ska ha rekommenderats av en branschorganisation eller t.ex. kunna uppvisa ett brett samarbete om utbildning med flera arbetsgivare inom den bransch som yrkesområdet tillhör. Regeringen anger att den typ av undervisning som ska få utföras av branschskolor bör avse yrkesområden där det råder brist på arbetskraft och där sådan utbildning på grund av små elevvolymmer riskerar att inte komma till stånd i tillräckligt stor utsträckning.

Regeringen anger i propositionen att bakgrunden till förslaget är att Yrkesprogramsutredningen hade i uppdrag att analysera om det finns intresse och förutsättningar för en försöksverksamhet med branschlärningar, dvs. gymnasial lärlingsutbildning, med större inflytande och ansvar för branscher och arbetsgivare. Utredningen konstaterade att det inte finns något större intresse hos branschorganisationer för att utveckla en lärlingsmodell där lärlingen rekryteras och anställs av arbetsgivaren för att få hela sin utbildning på arbetsplatsen. Däremot efterfrågar branschorganisationer inom olika yrkesområden möjligheter att ta större ansvar för vissa yrkesutbildningar med stor betydelse för arbetsmarknaden som i dag riskerar att nedprioriteras inom utbildningssystemet. Yrkesprogramsutredningen föreslog därför just en försöksverksamhet med s.k. branschskolor, och en majoritet av remissinstanserna instämde i detta förslag.

Utbildningens omfattning, genomförande och innehåll

Regeringen bedömer att den undervisning inom gymnasieskolan eller komvux som bör förläggas till en branschskola bör vara ämnen eller kurser som ingår i en viss inriktning eller inom programfördjupningen. Därmed bör undervisning i karaktärsämnena som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnena) vara aktuell för överlämnande på entreprenad till branschskolor. Undervisningen bör även få avse gymnasiearbetet.

Regeringen anser emellertid inte att det finns skäl att i lagen om försöksverksamhet närmare reglera hur stor del av utbildningen som får läggas ut på entreprenad utan menar att det kommer att vara relativt självreglerande eftersom verksamheten är tänkt att bl.a. tilltala elever som vill bo kvar hemma. Regeringen har även för avsikt att inrätta ett särskilt statsbidrag för försöksverksamheten, vilket är tänkt att huvudmän ska kunna använda för att ersätta branschskolan. Storleken på detta bidrag kan enligt regeringen komma att ha viss betydelse för hur stor del av utbildningen som huvudmannen kommer att välja att lägga ut på entreprenad.

Regeringen anger vidare att det är huvudmannens uppgift att informera de elever som söker utbildningen om hur utbildningen ska förläggas och om eleverna förutsätts genomföra en del av utbildningen på annan ort. I likhet med vad som gäller i dag ska huvudmannen ansvara för att eleven kan fullfölja sin utbildning.

Skolverket arbetar för närvarande med ett uppdrag inom vuxenutbildning som bl.a. innebär att myndigheten ska ta fram förslag till sammanhållna yrkesutbildningar för vuxna. Det innebär att ta fram kombinationer av kurser som motsvarar behoven på arbetsmarknaden, dvs. motsvarar kraven för anställning. Om Skolverket skulle föreslå en kombination av kurser som är lämpliga att förlägga till en branschskola bedömer regeringen att propositionens förslag inte hindrar detta.

Försöksverksamheten behöver lagstöd

Enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 samt 3 och 10 §§ regeringsformen (RF) ska föreskrifter som avser kommunernas befogenheter och åligganden meddelas i lag eller med stöd av bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Skollagens bestämmelser om utbildning riktas nästan uteslutande till en huvudman eller anställda hos huvudmannen. Därav följer att utbildning inom gymnasieskola och komvux som utgångspunkt ska bedrivas av huvudmannen själv.

Undantagsfallen, i form av vissa entreprenadmöjligheter, regleras särskilt i 23 kap. skollagen. Av detta kapitel framgår att kommuner, landsting och enskilda huvudmän, med bibehållet huvudmannaskap, i vissa fall får sluta avtal om att någon annan än kommunen, landstinget eller den enskilda huvudmannen ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. När det gäller gymnasieskolan får uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen, t.ex. skolmåltider, skolskjuts och elevhälsa,

överlämnas på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person. Vidare får bl.a. uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnen) överlämnas på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person. När det gäller komvux är det endast reglerat att uppgifter får överlämnas på entreprenad till en enskild fysisk eller juridisk person, vilket innebär att huvudmannen själv kan avgöra vilka uppgifter som ska lämnas över.

Som har framgått i tidigare avsnitt innebär regeringens föreslagna försöksverksamhet bl.a. att kommunala skolhuvudmän får möjligheter att ingå entreprenadavtal inte bara med enskilda utan även med andra kommuner och landsting. Den innebär vidare att kommuner och landsting får befogenhet att vara utförare av en entreprenad inom ramen för försöksverksamheten. Då detta avviker från vad som är möjligt enligt skollagen måste försöksverksamhet med branschskolor ha stöd i lag.

Försöksverksamheten ska regleras i särskild lag

Enligt 29 kap. 23 § skollagen får regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. I sådana föreskrifter får undantag göras från organisatoriska bestämmelser i skollagen. Undantag får också göras från andra bestämmelser i skollagen för att möjliggöra en försöksverksamhet med annan utbildning i gymnasieskolan än på nationella program eller introduktionsprogram.

Eftersom den föreslagna försöksverksamheten avser undervisning på yrkesprogram, dvs. nationella program, är det refererade bemyndigandet inte tillämpligt, utan lagstöd behöver införas. Regeringen anser emellertid att det inte är lämpligt att reglera försöksverksamheten i skollagen, i och med att verksamheten avser tillfälliga utökningar av de kommunala befogenheterna. I stället föreslås en särskild lag för försöksverksamheten.

Regeringen anser att inte bara enskilda fysiska och juridiska personer ska kunna få ett godkännande att bedriva branschskola, utan även kommuner och landsting. Detta innebär att aktörer som i dag bedriver gymnasial yrkesutbildning ska kunna godkännas som branschskolor. Regeringen anser också att en huvudman som ska kunna överlämna viss undervisning också ska kunna överlämna uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen, t.ex. skolmåltider, skolskjuts och elevhälsa, i likhet med vad som gäller i dag vid entreprenad. Vidare bör, liksom i dag, de lärare som är verksamma hos en entreprenör ha samma uppgifter som lärare anställda hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman. Det innebär att en huvudman i försöksverksamheten även bör kunna överlämna på entreprenad den myndighetsutövning som hör till lärares undervisningsuppgift, dvs. främst betygsättning men även disciplinära och andra särskilda åtgärder. Regeringen anger i propositionen att de särskilda bestämmelser om entreprenad som bör gälla under försöksverksamheten bör regleras i lagen om försöksverksamhet.

Entreprenad och lokaliseringsprincipen m.m.

I kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser som begränsar den kommunala kompetensen till angelägenheter som är av allmänt intresse, har anknytning till kommunens område eller medlemmar och inte enbart ska hanteras av en annan särskilt utpekad (2 kap. 1 §). Att utföra utbildning inom ramen för den föreslagna försöksverksamheten får anses vara en angelägenhet av allmänt intresse som inte enbart ska hanteras av en särskilt utpekad. En kommun eller ett landsting kan dock inte utföra undervisning om angelägenheten inte har anknytning till kommunens område eller medlemmar, den s.k. lokaliseringsprincipen. Av detta skäl föreslås ett undantag för denna princip i den särskilda lagen om försöksverksamhet med branschskolor (se 3 § i lagförslaget).

I 23 kap. 1 § skollagen anges att bestämmelser som gäller för utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag även ska gälla vid entreprenad, med de undantag som anges i samma kapitel. En motsvarande bestämmelse bör införas i den föreslagna lagen om försöksverksamhet (se 2 § i lagförslaget). Detta innebär att bl.a. bestämmelser i skollagen om att en hemkommun ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasieskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången blir tillämpliga i försöksverksamheten. På motsvarande sätt ska gälla att beslut av en kommun eller ett landsting om sådant stöd får överklagas till en allmän förvaltningsdomstol. För elever i en fristående gymnasieskola är studiestödslagens (1999:395) och studiestödsförordningens (2000:655) bestämmelser om inackorderingstillägg tillämpliga. För dessa elever är det staten som står för utgifter för eventuella inackorderingstillägg.

Vissa övriga frågor

Regeringen anser att det, i likhet med entreprenadförhållanden enligt 23 kap. skollagen, bör vara en fråga för avtalande parter, dvs. huvudmän och branschskolor, att bestämma om ersättning för elevens utbildning inom försöksverksamheten.

Enligt regeringen bör försöksverksamheten bygga på frivillighet. Vissa begränsningar ska dock finnas när det gäller vilka som får bedriva branschskolor. Regeringen anser att det inte bör regleras på lagnivå vilka krav som ska uppställas för att en utbildningsanordnare ska få godkännas som branschskola. Regeringen anser att inte fler frågor än nödvändigt bör regleras på lagnivå. Därför ska det endast anges i lagen om försöksverksamhet att en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som uppfyller vissa villkor, efter ansökan till den myndighet som regeringen bestämmer, ska kunna godkännas att bedriva branschskola. I 1 § i lagförslaget anges att regeringen ska få meddela föreskrifter om villkor som ska uppfyllas för att kunna godkännas att bedriva branschskola liksom om urval. Genom föreskrifter om sådana villkor kommer därmed begreppet branschskola att konkretiseras på förordningsnivå. Villkoren kommer bl.a. att avse att aktören

har för avsikt att anordna yrkesutbildning inom yrkesområden som uppfyller vissa kriterier.

Regeringen har också enligt propositionen för avsikt att, med stöd av 8 kap. 7 § RF, meddela föreskrifter om verkställigheten av den nya lagen (se 4 § i lagförslaget).

När det gäller villkoren för att bli godkänd som branschskola anser regeringen att det bl.a. bör uppställas krav på att den som ansöker om att få delta i försöksverksamheten ska ha en rekommendation från berörd bransch för att kunna bli godkänd som branschskola. Ett alternativ kan t.ex. vara att den som ansöker om att få delta i försöksverksamheten kan uppvisa ett brett samarbete om utbildning med flera arbetsgivare inom den bransch som yrkesområdet tillhör.

Skolinspektionens tillsyn av en utbildning där en del av denna förläggas till en branschskola ska även omfatta de delar av utbildningen som bedrivs vid branschskolan. Eventuella krav på åtgärder får riktas direkt mot den huvudman som har slutit avtal med branschskolan.

Regeringen bedömer att försöksverksamheten bör följas upp och utvärderas löpande för att man i god tid ska hinna inhämta underlag inför ett eventuellt permanentande av verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att gymnasieskolan står för en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen. Det minskande intresset för yrkesutbildningar kombinerat med minskande ungdomskullar leder till problem för skolhuvudmännen att upprätthålla ett allsidigt utbud av program och inriktningar. Inte minst finns det anledning att peka på problemen för små yrkesprogram med få sökande. Det finns därför ett behov av att öka attraktiviteten och förbättra tillgången till yrkesutbildning inom små yrkesområden. Även om det i dag finns olika möjligheter för kommunerna att erbjuda gymnasieutbildning anser utskottet att s.k. branschskolor bör införas på försök i syfte att bidra till att olika branscher ska få tillgång till rätt utbildad arbetskraft och att ungdomar ska få ökad tillgång till utbildning. Utskottet vill här påminna om skollagens krav på lika tillgång till utbildning oberoende av geografisk hemvist (1 kap. 8 §). Utskottet anser att detta kan bli ett viktigt komplement till dagens utbildningsutbud och ett sätt att öka intresset för yrkesutbildningar samtidigt som kompetensförsörjningen för små yrkesområden kan förstärkas. Därmed tillstyrker utskottet regeringens proposition.

Utskottet övergår nu till att i nästa avsnitt behandla de motionsyrkanden som innehåller begäran om tillkännagivanden med anledning av propositionen.

Branschskola med lärlingsutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om branschskola med lärlingsutbildning.

Jämför reservation 1 (L).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1 anges att det, med rätt utformning, finns stora möjligheter att etablera en branschskola med lärlingsutbildning. Branschskolor föreslås bedrivas av företag och branscher främst för lärlingsutbildning i hantverksyrken. Motionärerna anser att lärlingsutbildningens attraktionskraft måste höjas och efterfrågar förslag om branschskolor som bättre kan bidra till den ambitionen.

Bakgrund

Efter tre års försöksverksamhet infördes hösten 2011 lärlingsutbildning som en ordinarie utbildningsform inom gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Enligt 16 kap. 11 § skollagen får det inom yrkesprogrammen finnas en gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första, andra eller tredje läsåret. Den gymnasiala lärlingsutbildningen ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser. Mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Varje vecka med arbetsplatsförlagd lärande motsvarar i gymnasieskolan 23 timmar garanterad undervisningstid.

Enligt lagen (2014:421) om gymnasial lärlingsanställning kan en elev som går gymnasial lärlingsutbildning inom något av gymnasieskolans yrkesprogram bli anställd i anställningsformen gymnasial lärlingsanställning (prop. 2013/14:80, bet. 2013/14:UbU18, rskr. 2013/14:265). Anställningen ska motsvaras av hela eller en del av tiden för det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningen.

Enligt Skolverkets statistik är det läsåret 2016/17 ca 94 200 elever som går på yrkesprogram i gymnasieskolan, och av dessa är 10 procent lärlingar. Andelen lärlingar varierar mellan programmen, från 4 procent på naturbruksprogrammet till över 19 procent på bygg- och anläggningsprogrammet och vvs- och fastighetsprogrammet. (Skolverket, dnr 2016:01706). Skolverket anger att lärlingsutbildningen inom gymnasieskolan har ökat årligen sedan läsåret 2011/12, trots att antalet elever på yrkesprogrammen har minskat. Även antalet huvudmän som erbjuder lärlingsutbildning har ökat. Våren 2016 var det 131 kommuner, eller nära 60 procent av kommunerna som erbjöd yrkesutbildning i gymnasieskolan, som även erbjöd gymnasial lärlingsutbildning.

På uppdrag av regeringen inrättade Skolverket 2014 ett lärlingscentrum, som verkar för fler gymnasiala lärlingar och ökad kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet. Lärlingscentrumet gör detta bl.a. genom att främja ungdomars intresse för gymnasial lärlingsutbildning och stimulera samverkan mellan skola och arbetsliv. Skolverket anger att dess lärlingscentrum upplever en ökad efterfrågan på information, stöd och råd. Enligt Skolverket är lärlingscentrumet samt de statsbidrag som finns att tillgå viktiga för huvudmän och rektorer vid såväl start som vidareutveckling av lärlingsutbildning. Skolverket understryker samtidigt att det finns behov av utveckling av den arbetsplatsförlagda utbildningen (Skolverket, rapport 442, 2016).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Skolverket i sin senaste bedömning av yrkesutbildningsområdet pekar på en positiv utveckling av intresset för lärlingsutbildningen generellt men att det finns utvecklingsbehov inom den arbetsplatsförlagda utbildningen. Regeringen anger i den nu aktuella propositionen att bakgrunden till förslaget om försöksverksamhet med branschskolor är att Yrkesprogramsutredningen konstaterade att det inte finns något större intresse hos branschorganisationer för att utveckla en lärlingsmodell där lärlingen rekryteras och anställs av arbetsgivaren för att få hela sin utbildning på arbetsplatsen. Utredningens slutsats var att en verksamhet med branschskolor i stor utsträckning motsvarar önskemål hos vissa branschorganisationer om att ta ett större ansvar för sådana yrkesutbildningar som i dag riskerar att nedprioriteras inom utbildningssystemet.

Utskottet kan konstatera att lagförslaget om branschskolor omfattar huvudprinciper för verksamheten och att regeringen avser att konkretisera vissa krav och villkor i föreskrifter. Utskottet utgår från att försöksverksamheten kommer att innebära utrymme för huvudmän och blivande branschskolor att kunna pröva olika lösningar på utformning av verksamheten. Utskottet utgår också från att det under försökets gång kommer att finnas goda möjligheter till lärande och erfarenhetsutbyte mellan de deltagande aktörerna. Utskottet ser positivt på att försöksverksamheten ska följas upp och utvärderas, inte minst för att resultat och erfarenheter därigenom kan bidra till beslutsunderlag för fortsatta insatser för gymnasieskolans yrkesutbildning, och som också kan ha bäring på lärlingsutbildningen. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att det inte behövs någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion 2016/17:3703 (L) yrkande 1 och avstyrker yrkandet.

En utökad roll för branschskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utökad roll för branschskolor.

Jämför reservation 2 (M, C, L, KD).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 2 framförs att branschskolor jämfört med regeringens förslag bör ges en utökad roll. Motionärerna menar att kluster av företag och kompetens skulle kunna byggas upp runt branschskolor. Skolorna skulle kunna vara centrum för kompetensutveckling och bistå branscherna med de senaste teknikerna och metoderna samt utvecklas i nära samverkan med branscherna.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet redan har uttalat är det positivt till den föreslagna försöksverksamheten med branschskolor. I den föreslagna lagen anges vilka ramar som ska gälla för verksamheten. De närmare detaljerna om verksamheten kommer att utformas i de aviserade föreskrifterna. Utskottet noterar att regeringen i propositionen redovisar vissa inriktningar på tänkta krav, såsom att den sökande är känd av den aktuella branschen eller att den sökande kan uppvisa ett brett samarbete om utbildning med flera arbetsgivare inom den bransch som yrkesområdet tillhör. Vad gäller motionärernas yrkande om utveckling av och en utökad roll för branschskolorna menar utskottet att det inte kan uteslutas att branschskolorna delvis får en sådan roll som efterfrågas av motionärerna, t.ex. att de blir ett centrum för kompetensutveckling. Utskottet vill dock inte föregripa den uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten som regeringen aviserar i propositionen. Utskottet ser ingen anledning att föreslå att riksdagen vidtar några åtgärder med anledning av yrkandet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2016/17:3704 (M, C, KD) yrkande 2.

Studie- och yrkesvägledning för yrkesutbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om studie- och yrkesvägledning.

Jämför reservation 3 (M, C, L, KD).

Motionen

I motion 2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 1 efterfrågas en förbättring av studie- och yrkesvägledningen till gymnasieskolans yrkesutbildning. Detta är viktigt för att bryta den negativa trenden vad gäller antalet sökande till yrkesutbildning. Inte minst behöver det informeras om rätten till ekonomiskt stöd vid studier på annan ort, enligt motionärerna.

Bakgrund och pågående arbete

Skolverket

Skolverket har ett flerårigt regeringsuppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för främst studie- och yrkesvägledare för att förbättra kvaliteten inom vägledningen. I Skolverkets regleringsbrev för 2017 anges bl.a. att insatserna ska inriktas mot att utveckla studie- och yrkesvägledningen med särskilt fokus på ökade kunskaper om arbetsmarknaden och att detta ska göras i samråd med Arbetsförmedlingen. I verkets senaste delredovisning av uppdraget i mars 2017 (dnr 2013:00121) anges t.ex. att ett särskilt utbildningspaket om skola och arbetsliv riktat till lärare, skollära och studie- och yrkesvägledare har tagits fram tillsammans med Arbetsförmedlingen.

Utredningar

I Yrkesprogramsutredningens slutbetänkande (SOU 2015:97) från november 2015 konstaterades bl.a. att kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen i grundskolan varierade. Utredaren menade emellertid att det krävdes en grundlig analys inför eventuella större förändringar och föreslog därför att en särskild utredning skulle tillsättas med uppdrag att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan. Yrkesprogramsutredningens slutbetänkande har remitterats, och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Frågan om studie- och yrkesvägledning behandlades även i Gymnasieutredningens slutbetänkande (SOU 2016:77) från oktober 2016. Utredaren föreslog bl.a. insatser för utveckling av samverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning och lärare. Utredningens slutbetänkande har remitterats, och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Enligt uppgift från Regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram direktiv till en utredning om studie- och yrkesvägledning.

Tillkännagivande

Riksdagen beslutade i maj 2017 om ett tillkännagivande om studie- och yrkesvägledning utifrån utskottets förslag (bet. 2016/17:UbU18, rskr. 2016/17:251). Utskottet framhöll vikten av en välfungerande studie- och yrkesvägledning. Väl underbyggda val minskar risken för att elever väljer fel

utbildning och sedan hoppar av, samt bidrar till att fler unga kan gå vidare till högre studier och arbete. Utskottet menade att studie- och yrkesvägledarna behöver få mer tid till att ha kvalitativa samtal med eleverna. Genom att arbeta för att en viss typ av vägledningsinformation erbjuds på en digital plattform kan tid frigöras till sådana samtal. Utskottet menade också att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad integreras i skolans verksamhet.

Övrigt

Utskottet beslutade i april 2017 om en särskild uppföljning av studie- och yrkesvägledningen inom ramen för dess arbete med att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill påminna om att riksdagen nyligen, på förslag av utskottet, har beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om studie- och yrkesvägledning. I linje med tidigare uttalande (bet. 2016/17:UbU18) vill utskottet framhålla vikten av en välfungerande studie- och yrkesvägledning av god kvalitet och att studie- och yrkesvägledare kan avsätta tid för kvalitativa och vägledande samtal. Utskottet kan vidare konstatera att frågan om studie- och yrkesvägledningens betydelse för elevers studie- och yrkesval är högst aktuell och att ett flertal utredningsförslag som syftar till att på olika sätt utveckla studie- och yrkesvägledningen nyligen har lämnats. Vidare kommer bl.a. utskottets pågående uppföljningsstudie att kunna bidra till ytterligare kunskap i frågan. Utskottet avstyrker motion 2016/17:3704 (M, C, KD) yrkande 1 med hänvisning till pågående berednings- och uppföljningsarbete.

Yrkesutbildningar i gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om yrkesprogram.

Jämför reservation 4 (L).

Motionen

I motion 2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 2 efterfrågas en utveckling av och differentiering i längd och omfattning av yrkes- och lärlingsprogrammen i gymnasieskolan. Motionärerna menar att en viktig orsak till det låga intresset för yrkesutbildningar är att de är alltför likformade.

Bakgrund och pågående arbete

Omfattning av yrkesutbildningen

De gymnasielinjer som tidigare hade varit tvååriga blev treåriga utbildningsprogram i början av 1990-talet (prop. 1990/91:85, bet. 1990/91:UbU16, rskr. 1990/91:356). Sedan gymnasiereformen 2011 finns tolv nationella yrkesprogram i gymnasieskolan som ska utgöra grund för yrkesverksamhet eller fortsatt yrkesutbildning. Varje program, utom vård- och omsorgsprogrammet, har flera inriktningar. På alla yrkesprogram ska eleverna ha minst 15 veckors arbetsplatsförlagt lärande (APL). Eleverna kan också välja att genomföra sin utbildning som gymnasial lärling. Då ska mer än hälften av utbildningen utgöras av APL räknat från läsåret när eleven påbörjar lärlingsutbildningen.

För elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan finns fem introduktionsprogram, varav två, yrkesintroduktion och programinriktat individuellt val, har särskilt fokus på yrkesutbildning.

I gymnasiesärskolan finns det nio nationella program som alla är yrkesinriktade. Utbildningen på dessa program ska innehålla minst 22 veckors APL. Det finns även i gymnasiesärskolan möjlighet att gå utbildningen som lärling, med mer än hälften av utbildningen på en eller flera arbetsplatser.

Statistik nationella program

Av eleverna som antas till nationella program är det cirka en tredjedel som går till yrkesprogram och cirka två tredjedelar som går till högskoleförberedande program. Det är stor skillnad i elevantal mellan de största och minsta yrkesprogrammen. På el- och energiprogrammet, som är det största, går ca 14 000 elever, och på vvs- och fastighetsprogrammet, som är det minsta, går ca 3 300 (hösten 2015). Det är fler män än kvinnor som går på ett yrkesprogram, och det är ofta större skillnader i könsfördelningen på de enskilda programmen än på de högskoleförberedande programmen. Elevantalet skiljer sig avsevärt åt mellan olika programs inriktningar.

Lsåret 2016/17 ökade antalet sökande till yrkesprogrammen för majoriteten av yrkesprogrammen, jämfört med föregående läsår. Eftersom antalet sökande varierar med storleken på ålderskullarna är andelen sökande ett bättre mått på utvecklingen. Det enda yrkesprogram som ökat i andel av förstahandssökande över perioden 2011/12–2016/17 är vård- och omsorgsprogrammet.

Av de ungefär 27 500 elever som påbörjade ett yrkesprogram hösten 2013 var det 70,8 procent som genomförde utbildningen på tre år och tog ut yrkesexamen våren 2016. Det varierar mellan programmen hur stor andel som tar examen, från som högst på industritekniska programmet med 78,7 procent till som lägst 66,6 procent på barn- och fritidsprogrammet. Därutöver finns elever som slutför utbildningen men utan att ta examen (Skolverket, dnr 2016:01706).

Uppdrag

Skolverket har haft ett särskilt regeringsuppdrag att följa utvecklingen av den reformerade gymnasieskolan. Förutom analyser av särskilda aspekter presenteras årligen uppföljningsdata för respektive program, inklusive uppgifter om ungdomars etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier efter avslutad utbildning. Enligt Skolverkets regleringsbrev för 2017 ska verket lämna en samlad redovisning och analys av myndighetens insatser och uppdrag inom yrkesutbildningsområdet senast den 16 oktober 2018. Av redovisningen ska myndighetens samverkan med de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning framgå. Det ska också framgå vilka åtgärder som myndigheten bedömer behövs för att främja den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningens kvalitet och den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningens attraktionskraft för unga kvinnor och män. Skolverket ska också beakta Skolinspektionens granskningar i sitt arbete.

I sin senaste samlade redovisning och analys av yrkesutbildningsområdet som lämnades i oktober 2016 pekar Skolverket bl.a. på att tillgång på yrkeslärare, dessas pedagogiska utbildning liksom möjligheter till fortbildning är faktorer som påverkar kvaliteten i den skolförlagda delen av yrkesutbildningarna. Skolverket anger vidare att det finns flera utvecklingsområden inom det arbetsplatsförlagda lärandet (Skolverket, Rapport 442, 2016).

Skolinspektionen har de senaste åren genomfört ett antal granskningar som belyser olika aspekter av yrkesprogrammets kvalitet. Inspektionen har utifrån dessa bl.a. framhållit att det systematiska kvalitetsarbetet behöver förbättras och att rektorer och huvudmän i större utsträckning behöver ta ett samlat grepp om planering, uppföljning och utveckling av undervisningen på yrkesprogrammen. Även arbetet med att förebygga studieavbrott behöver utvecklas på skolorna.

Skolverket fick i april 2017 (U2017/01930/GV) i uppdrag att, där så är lämpligt, inom gymnasieskolans introduktionsprogram tillämpa förslag om sammanhållna yrkesutbildningar som verket redan fått i uppdrag att ta fram inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning (U2016/04619/GV). Skolverket ska också

- utforma förslagen så att de sammanhållna yrkesutbildningarna även kan fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen
- stödja och stimulera huvudmännen när det gäller att förbereda erbjudandet av sammanhållna yrkesutbildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram
- stimulera samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen när det gäller ett kommande erbjudande av sammanhållna yrkesutbildningar.

De båda uppdragen ska redovisas senast den 15 december 2017.

Utredningar

Yrkesprogramsutredningen lämnade sitt slutbetänkande Välja yrke (SOU 2015:97) i november 2015. Utredningen konstaterade att tillgången till yrkesutbildning och utbildningens kvalitet behöver förbättras och lämnade ett antal förslag på området. Utredningens slutbetänkande har remitterats, och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Gymnasieutredningen (SOU 2016:77) föreslog i sitt slutbetänkande i oktober 2016 bl.a. att alla nationella program ska ha lika höga behörighetskrav och att tolv godkända grundskoleämnen ska gälla för både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Utredningen föreslog också att yrkesprogrammen ska utvecklas så att de ger såväl yrkesinnehåll som högskolebehörighet. Utredningen har remitterats, och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare uttalat att gymnasieskolans yrkesutbildningar är av central betydelse för att unga snabbt ska kunna få jobb och för att företagen ska kunna rekrytera den personal de behöver samt att åtgärder för att öka antalet elever på yrkesprogrammen är välbehövliga (bet. 2015/16:UbU13). Utskottet vill påminna om att Skolverket har i uppdrag av regeringen att följa utvecklingen av gymnasieskolans program liksom att särskilt för yrkesutbildningen lyfta fram vilka åtgärder som behövs för att främja yrkesutbildningens kvalitet och dess attraktivitet. Skolverket har också i uppdrag att lämna förslag om sammanhållna yrkesutbildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram och regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Det kan vidare konstateras att två särskilda utredningar nyligen har genomfört större analyser av gymnasieskolan och dess yrkesutbildningar, samt lämnat förslag om hur yrkesutbildningen kan utvecklas. Beredningsarbete pågår med dessa utredningar inom Regeringskansliet. Utskottet anser att pågående utrednings- och beredningsarbete inte bör föregripas. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2016/17:3703 (L) yrkande 2.

Yrkesskola för vuxna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om yrkesskola för vuxna.

Jämför reservation 5 (L).

Motionen

I motion 2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3 föreslås att en ny skolform ska inrättas och att den ska benämnas yrkesskola. Yrkesskolan ska vara en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande (APL). Såväl utbildningar inom dagens yrkesvux som utbildningar inom arbetsmarknadspolitiken bör ingå. Utbildningen bör enligt motionärerna främst rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända.

Bakgrund och pågående arbete

Yrkesutbildningar för vuxna

Inom skolväsendet finns kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, komvux, samt inom särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, särvox. I komvux finns kurser i yrkesämnen som motsvarar kurserna som ges i gymnasieskolan. Utbildningen vänder sig först och främst till personer som saknar hela eller delar av en gymnasial utbildning. Huvudregeln är att man kan söka till komvux fr.o.m. den 1 juli det år man fyller 20 år. APL kan förekomma på komvux, men tiden för APL är inte reglerad. Studier på komvux kan därmed vara helt och hållet förlagda till en arbetsplats. Det finns inga speciella bestämmelser om lärlingsutbildning i denna skolform. Däremot finns satsningen lärlingsutbildning för vuxna, lärlingsvux, som syftar till att öka antalet elever som läser en utbildning som till övervägande del bedrivs på en arbetsplats. Vidare finns satsningen yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, yrkesvux, som syftar till att öka antalet studerande på yrkeskurser på komvux. I särvox finns kurser i yrkesämnen som motsvarar kurserna som ges i gymnasiesärskolan. APL kan förekomma, men tiden för detta är inte reglerad.

Utanför skolväsendet finns yrkesutbildningar inom yrkeshögskolan, folkhögskolan, arbetsmarknadsutbildningar via Arbetsförmedlingen samt på universitet och högskolor där vissa utbildningar leder till yrkesexamen. Därtill finns en mängd privata yrkesutbildningar som inte finansieras med offentliga medel.

Skolverket menar i sin rapport över yrkesutbildningsområdet från 2016 att området kan vara svårt att överblicka, bl.a. för att det finns överlappningar i innehållet mellan yrkesutbildningar inom och utanför skolväsendet. Detta kan skapa svårigheter för elever att avgöra vilken utbildningsform de ska söka sig till samt för utbildningsanordnare att långsiktigt planera och dimensionera sin verksamhet. För arbetsgivare som tar emot elever i APL eller motsvarande kan det vara oklart vilka förkunskaper elever har eller vilka förväntningar som finns på arbetsgivaren. Vidare påpekar Skolverket att även om utbildningars innehåll kan vara överlappande skiljer sig möjligheten till studiefinansiering däremot ofta åt mellan de olika studieformerna. Skolverket pekar också på

vikten av långsiktighet när det handlar om satsningar inom yrkesutbildningsområdet, så att målgrupper och anordnare hinner få kännedom om innehåll och ekonomiska förutsättningar, t.ex. statsbidrag för kommuner (Skolverket, Rapport 442, 2016).

Satsningar

Ett fortsatt kunskapslyft pågår med en omfattande utbyggnad av antalet utbildningsplatser inom flera olika utbildningsformer, till totalt drygt 68 000 platser fram t.o.m. 2019. Regeringen beräknar att utbyggnaden av yrkesvux motsvarar ca 27 750 platser 2019 och av lärlingsvux ca 3 150 platser 2019. Syftet med satsningen på yrkesvux och lärlingsvux är att motverka brist på yrkesutbildad arbetskraft, ge människor möjlighet att omskola sig till ett nytt yrke och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Riksdagen har också beslutat om en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan som motsvarar omkring 6 000 permanenta platser fr.o.m. 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16, bet. 2016/17:UbU1, rskr. 2016/17:105).

Den 1 januari 2017 trädde förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning i kraft. Förordningen innehåller bestämmelser om statsbidrag för sådan yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux och sårvux som planeras och bedrivs i samverkan mellan flera kommuner under medverkan av arbetslivet. Syftet är att utbildningarna i högre utsträckning ska motsvara de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden inom en region.

Under hösten 2016 beslutade riksdagen om en utökad rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux (prop. 2016/17:5, bet. 2016/17:UbU6, rskr. 2016/17:65). I och med detta krävs inte längre examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan för att ha rätt till komvux på gymnasial nivå.

Utredningar

Skolverket har, i enlighet med ett uppdrag i regleringsbrevet för 2017, analyserat utbildningsbehov inom komvux för nyanlända under 25 år (dnr 2017:295). Skolverket bedömer att dagens ramverk är lämpliga vad gäller bl.a. ansvarsfördelningen mellan gymnasieskolan och komvux men att det behövs satsningar för att stödja kommunernas arbete med att stärka och utveckla samverkan mellan olika aktörer.

Skolverket har i uppdrag att, i samråd med de nationella programråden, utforma förslag till sammanhållna yrkesutbildningar som svarar mot de kompetenskrav som olika branscher ställer (U2016/04619/GV). Uppdraget ska (tillsammans med tidigare nämnt uppdrag om yrkesutbildningar i gymnasieskolan) redovisas senast den 15 december 2017. I båda uppdragen refererar regeringen till den s.k. migrationsöverenskommelsen från hösten 2015. Regeringen anger att i överenskommelsen tas bl.a. upp behovet av att

hitta bättre vägar för lågutbildade personer att få sådan yrkesutbildning som gör att de kan komma ut på arbetsmarknaden och att modeller med yrkesskolor med yrkesutbildning ska prövas.

Den pågående arbetsmarknadsutredningen (dir. 2016:56) har i uppdrag bl.a. att lämna förslag om hur utbildning och andra insatser inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken, t.ex. arbetsmarknadsutbildning och motiverande insatser, bör förhålla sig till andra former av utbildning inom skolväsendet, universitet och högskolor samt folkbildningen.

En särskild utredare (dir. 2017:21) ska vidare undersöka behovet av förändringar i regleringen av vuxenutbildningen, huvudsakligen när det gäller kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (sär vux). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till om det i vissa fall ska kunna göras undantag från bestämmelser om att de som fått minst utbildning ska prioriteras vid antagning till komvux, för att kunna nå t.ex. individer med svag ställning på arbetsmarknaden.

Utskottets ställningstagande

Utbildnings- och kunskapslyftsfrågorna är enligt utskottet avgörande för enskilda individers ställning på arbetsmarknaden, inte minst för de många nyanlända och för att förkorta tiden för deras etablering i samhället. Utskottet har nyligen behandlat motioner om vuxenutbildning (bet. 2016/17:UbU16). Utskottet vill i likhet med vad det uttalade vid detta tillfälle påminna om den utbyggnad av vuxenutbildningen som har beslutats vid flera tillfällen de senaste åren liksom om de beslut om ändrade regler och förutsättningar med ökade möjligheter för vuxna att delta i olika former av vuxenutbildning. Utskottet vill uppmärksamma att Skolverket nyligen har haft i uppdrag att analysera utbildningsbehov inom komvux för unga nyanlända. Utskottet vill också påminna om de uppdrag Skolverket har att utforma sammanhållna yrkesutbildningar och att regeringen i dessa uppdrag refererar till vad som anges i migrationsöverenskommelsen från hösten 2015 om att modeller med yrkesskolor ska prövas. Vidare pågår en särskild utredning om behovet av förändringar i regleringen av vuxenutbildningen, för att bättre kunna nå personer som står långt från arbetsmarknaden.

Enligt utskottet pågår det omfattande satsningar på yrkesutbildning för vuxna. Enligt utskottets mening kan också resultat av pågående utrednings- och beredningsarbete, med beaktande av Skolverkets analys och bedömningar av yrkesutbildningsområdet, ytterligare bidra till att individers behov av kompetensutveckling liksom arbetsmarknadens behov kan uppfyllas. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2016/17:3703 (L) yrkande 3.

Reservationer

1. Branschskola med lärlingsutbildning, punkt 2 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag beklagar att inte regeringen tar ett samlat grepp i frågan om branschskolor. Sverige behöver reformer som innebär att yrkesutbildningar knyts närmare arbetsmarknaden. Det är viktigt att alla elever har en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det därför också branschanknutna lärlingsutbildningar. Antalet lärlingar har ökat varje år sedan lärlingssystemet infördes, och rätt utformat tror vi att det finns stora möjligheter att etablera en branschskola med lärlingsutbildning i till exempel hantverksyrken. Regeringen har skapat osäkerhet om framtiden för lärlingsutbildningen. Inte heller har man vidtagit de åtgärder som krävs för att få en uppgörelse om lärlingsersättningen. För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses. Regeringen har också dragit ned på statsbidraget för lärlingsutbildningen medan mitt parti har föreslagit att det höjs.

Sammantaget anser jag att lärlingsutbildningens attraktionskraft måste höjas och att regeringen bör återkomma med ett nytt förslag i enlighet med vad som har anförts ovan.

2. En utökad roll för branschskolor, punkt 3 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Erik Bengtzboe (M), Maria Stockhaus (M), Ida Drougge (M) och Björn Rubenson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att branschskolor ska ges en utökad roll, jämfört med regeringens förslag. Ett kluster av företag och kompetens skulle kunna byggas upp runt branschskolor. Skolan kan då vara ett centrum för kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och de senaste metoderna samt utvecklas i nära samverkan med branscherna.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Studie- och yrkesvägledning för yrkesutbildning, punkt 4 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Erik Bengtzboe (M), Maria Stockhaus (M), Ida Drougge (M) och Björn Rubenson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD) yrkande 1.

Ställningstagande

För att försöksverksamheten med branschskolor ska fungera ser vi ett behov av att utveckla studie- och yrkesvägledningen (SYV). SYV-verksamheten måste förbättras för att elever ska kunna göra bättre och mer informerade gymnasieval samt för att bryta den negativa trenden vad gäller antalet elever som söker till yrkesutbildningar. Vi menar att kvalitativa och vägledande samtal i studie- och yrkesvägledningen till gymnasievalet kan bidra till att öka eleverns intresse för yrkesutbildningar. Det bör även tydligt informeras om vilka ekonomiska medel man som student har rätt till.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Yrkesutbildningar i gymnasieskolan, punkt 5 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag menar att yrkes- och lärlingsprogrammen på gymnasiet bör utvecklas och differentieras i längd och omfattning. Lärlingsprogrammen ska där det är möjligt betraktas som en egen utbildningsinriktning på gymnasienivå, med en avtalad lärlingsersättning och ett gesällprov. Yrkesutbildningarna är i dag alltför likformade, vilket är en viktig orsak till deras låga attraktivitet. Jag vill att det införs nya tvååriga yrkeslinjer som komplement till dagens treåriga program, och med lägre teoretiska behörighetskrav än till de treåriga programmen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Yrkesskola för vuxna, punkt 6 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag vill införa en ny skolför, yrkesskola. Det ska vara en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Såväl utbildningar som i dag finns på yrkesvux som utbildningar som i dag finns inom arbetsmarknadspolitiken bör föras över till yrkesskolan. Utbildningen bör följa en modell som liknar yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en

del av migrationsöverenskommelsen mellan regeringen och allianspartierna men ännu har inte regeringen presenterat något förslag om detta.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:161 En försöksverksamhet med branschskolor:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om försöksverksamhet med branschskolor.

Följdmotionerna

2016/17:3703 av Christer Nylander m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärlingar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om yrkesprogram och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om yrkesskola och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3704 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M, C, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur studie- och yrkesvägledningen kan förbättras i förhållande till olika yrkesprogram och branschskolor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att branschskolan ska vara ett kompetenscentrum för kompetensutveckling och bistå branscherna med den senaste tekniken och de senaste metoderna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om försöksverksamhet
med branschskolor

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En huvudman för utbildning på ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller för kommunal vuxenutbildning enligt skollagen (2010:800) får, inom ramen för en försöksverksamhet, med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med en branschskola om att skolan utför vissa uppgifter inom sådan utbildning (entreprenad). De uppgifter som får överlämnas på entreprenad är undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil (yrkesämnen) och undervisning som avser sådant gymnasiearbete som ingår i utbildningen enligt skollagen.

Om sådan undervisning överlämnas på entreprenad, får även den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift och uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen överlämnas till branschskolan på entreprenad.

Endast en kommun, ett landsting eller en enskild fysisk eller juridisk person som uppfyller vissa villkor kan efter ansökan till den myndighet som regeringen bestämmer få ett godkännande att bedriva branschskola.

Regeringen får meddela föreskrifter om sådana villkor och om urval.

2 § I försöksverksamheten tillämpas de bestämmelser om utbildning inom gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som finns i skollagen (2010:800) och i föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen. Bestämmelserna om entreprenad i 23 kap. skollagen och i föreskrifter som meddelats i anslutning till de bestämmelserna ska dock inte tillämpas i försöksverksamheten.

3 § Trots bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar får en kommun eller ett landsting genom sådan entreprenad som avses i 1 § utföra uppgifter åt en annan huvudman inom skolväsendet.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om verkställigheten av denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2017.
 2. Lagen tillämpas på utbildning efter den 1 juli 2018.
 3. Lagen upphör att gälla vid utgången av juni månad 2023.